

Hollókői tervek és a Falumúzeum

A Szár-hegy és a Fekete-hegy közötti patakmosta völgyben épült Hollókő. Látogatóit a várrom, a festői környezet, a színes népviselet és nem utolsósorban a falukép vonzza. A templom mögötti sziget és a főutca környező házai képezik a község magját. Bár mai, egységes utcaképe csak az 1909-es tűzvész után alakult ki, mégis hagyományosnak mondható, az újjáépítésnél ugyanis mereven ragaszkodtak a tűzvész előtti házkülsőhöz és házbeosztáshoz. Hollókő építkezését erősen befolyásolja, hogy hegyoldalon fekszik. A házak vízszintbe emelését, elhelyezkedésüktől függően, az első vagy hátsó helyiségek alapincézésével érték el. Az így, szükségszerűen kialakult pincesor teszi jellegzetesen hollókőivé a megyében egyébként általánosan elterjedt háztípust.

Az Országos Műemléki Felügyelőség a műemlék templom körül tizenhat házat szemelt ki, amelyek szakszerű renoválás és konzerválás után, új funkcióval, e különleges falukép megőrzésére hivatottak. A kiválasztott épületek egy részében a Nógrád megyei Idegenforgalmi Hivatal gondozására bízott turistaházakat, művésztelepet létesítenek, vendéglőt nyitnak, sőt, a tervek szerint, a Házipari Szövetkezet

valamely, az idegenforgalmat érdeklő és fellendítő részlege is otthonra talál majd.

A tervek első megvalósulásaként az Országos Műemléki Felügyelőség a múlt évben adta át a Nógrád megyei Múzeumok Igazgatóságának Hollókőn a Kossuth u. 82. számú házat Falumúzeum létesítésre

A falumúzeum épülete, az északmagyar vagy palóc háztípus jellegzetes képviselője, kőalapra, vályogfalakkal épült, földszintes, utcai részén alapincézett, háromsztatú: „elsőház” (szoba) — „pítvar” (konyha) -kamra beosztású ház. Az udvari fal előtt faoszlopos tornác, az „ablakajja” fut végig, homlokzati tornáca nincs. Gerendás födeme felett szarufás, cseréppel fedett nyeregtetőt látunk. A vízvetős tetőzet oromfala füstlukkkal elátott, fűrészelten mintázott deszkafal.

Tűzelőberendezése a konyhai és a szobai, egy kéménybe vezetett, „falmasina”, azaz vályogból rakott tűzhely, melyet a konyhai húsfüstölő, az „indófní” egészít ki. A konyhai falmasina alatt „négykenyeres”, duplaajtós kemence, a szobai alatt rőzsészárításra, csirke-melengetésre szolgáló boltozatos mélyedés van.

A Falumúzeum berendezése megfelelő korú bútorzattal és eszközanyaggal a lakásbelső századeleji hangulatát igyekszik felidézni. A munkaigényes bútorok, szöttek egy módosabb paraszt családot otthonát örökítik meg. A berendezők arra törekedtek, hogy egy lakott ház benyomását keltsék. Ezért szigorúan ragaszkodtak a bútorok hagyományos, az egyes eszközök praktikus kialakult helyéhez.

A tornácra a konyhába lépve, például, a hazatérő gazda mindjárt felakasztja tarisznyáját, kulacsát. A vizet cipelő asszony az első adódó helyre lerakja vödrét.

A falmasina körüli falon függnek a gyakrabban használt konyhaeszközök, a sótartó, fakanalak, „lapicka”, „varicska”, tepsik, cseréptányérok és tálak téasztázúrok, valamint az ételhordó „kantár”. A falmasinán vászonfazekak, öntöttvas-lábasok, tejszeles és zsírosbögére látható, a főzés többi eszköze között. A tűzhely melletti kis, házilag eszkábált széken ülve tördelheték a rőzsét a tűzrakáshoz.

A konyha másik sarkában házivászonnal letakart kecskelábú asztal és rövid, faragtható lóca áll. Az asztal vastag lapja valamikor gyúródeszkául is szolgált. Ezek mögött, a konyha hátsó falába mélyítve, kis szekrény, polcos „falkaszni” őrizgeti a ritkábban használt tányérokat, korsókat.

A konyhából két lépcső vezet a szobába. Bár a szoba is tapasztott, földpadlós, fehérre meszelt falú kis helyiség, kékre festett gerendamenyezetével, sötét, virágmintás bútoraival az ünnepélyesség hangulatát kelti. Ezt a hangulatot csak a falmasina töri meg, mely rőzsekosarával arra emlékeztet, hogy a nagy téli hidegekben a család beszorult a féltve őrzött szobába. A

tűzhelyhez közel, a szoba hátsó fala mellé helyezték a „tornyos nyoszolyát”. Az ágyon az asszony hozományba kapott kékfestő „tarka” huzattal ellátott párnái és dunyái között a kék és fekete selyem párnahuzatok arról tanúsodnak, hogy az anyós örült menyének, és „fainabb” ajándékot adott neki, mint az anyja. Az ágy mellett áll a bölcső, hogy az éjszaka felsíró gyermekhez ne kelljen felkelni.

A „vetett ágytól” az utcai ablakok és az udvari falon nyíló ablak alatt sarkosan elhelyezett, faragott, „karoslóca” nyúlik végig, amely előtt házi-szöttek abrosszal letakart asztal áll. Az asztal felett krepp-papírral feldíszített petróleumlámpa lóg.

A karoslóca folytatásaként helyezkedik el a család ünnepi és téli ruháit őrző „négyfiókos kaszni” és mellette a menyasszonyi, rózsásra festett láda. A kasznit feszület, imakönyv és a búcsúban vásárolt angyal-szobrocskák díszítik.

A szoba fő díszei azonban mégis a falon kétsoroson felakasztott „cifra tányérok” és a szentképek.

A harmadik helyiségben, a kamrában, a gazdasági munkákhoz szükséges favillák, gereblyék, kasza, a kenderfeldolgozás eszközanyagából pl. bakláb, héhel, csévélő láthatók. Az egyik sarokban egyrekeszes hambár áll búzával, előtte gabonával megtöltött zsákok. A nyári meleg elől a hűvös kamrába tett szalmadikóra húzódtak délutáni pihenőre, és ide helyezték el öreg, vagy beteg családtagjaikat is. A kamrában látható tárgyak közül megemlítjük még a különböző funkciójú kosarakat, szarkajtókat, sarlókat.

A Falumúzeum pincéje egyelőre csak részleteiben mutatja be a hajdani szőlőtermesztés tárgyi emlékeit. A múzeumszervezet céljának tekinti, hogy a hiányzó gazdasági épületek (istálló, fészer, hidas) felállítása és berendezése mellett a borpince tárgyi anyagát is kiegészítse,

Ez évben rendezték meg először a „Hollókői napok”-at, a falu idegenfor-

galmának fellendítését célzó rendezvények sikeres megindítójaként. A Falumúzeum szerepe e napok eredményességében és elmúlt évi látogatottsága azt bizonyítja, hogy a múzeum jelentős helyet foglal el a falu kulturális életében, mint a hollókői „műemlék falu” terveinek első megvalósítója.

FLÓRIÁN MÁRIA

ÜNNEP HOLLÓKŐ VÁRÁNAK ROMJAINÁL

Korpany György felvétele